ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ WALTER VAN GERVEN της 14ης Μαρτίου 1989 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Το Centrale Raad van Beroep της Utrecht υπέβαλε στο Δικαστήριο δύο προδικαστικά ερωτήματα που αναφέρονται σε ορισμένες διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου [1], οι οποίες αφορούν τα δικαιώματα για την καταβολή παροχών ανεργίας των εργαζομένων που διακινούνται εντός της Κοινότητας.

Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

2. Αρχικά, η Warmerdam-Steggerda (στο εξής: Warmerdam) ελάμβανε στις Κάτω Χώρες παροχές ανεργίας. Στη συνέχεια, κατά το διάστημα μεταξύ 17ης Μαρτίου και 8ης Αυγούστου 1975, εργάσθηκε στη Σκοτία ως αγγειοπλάστρια σε κάποια επιχείρηση. Από τις 17 Μαρτίου μέχρι τις 6 Απριλίου 1975 ήταν, συνεπεία της απασχολήσεως αυτής, κατά νόμο ασφαλισμένη (με καταβολές εισφορών) κατά εργατικών ατυχημάτων, λόγω, όμως, του χαμηλού εισοδήματός της, δεν ήταν ασφαλισμένη κατά των λοιπών κινδύνων που καλύπτονται από το βρετανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Στις 6 Απριλίου 1975, ο National Insurance (Industrial Injuries) Act 1965-1974, στον οποίο βασιζόταν η εν λόγω ασφάλιση κατά ατυχημάτων, έπαψε να ισχύει. Από της ημερομηνίας αυτής τέθηκε σε ισχύ ο Social Security Act 1975, ο οποίος, κατά δήλωση που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* [2], αποτελεί μία από τις νομοθεσίες στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 και, ως εκ τούτου διέπεται από τον εν λόγω κανονισμό [3]. Από της ημερομηνίας αυτής, η Warmerdam δεν κατέβαλλε πλέον στο Ηνωμένο Βασίλειο χωριστές εισφορές για την ασφάλιση κατά ατυχημάτων, καθότι η νέα νομοθεσία όριζε ότι, λόγω του χαμηλού εισοδήματός της, δεν υποχρεούνταν πλέον στην καταβολή καμίας εισφοράς.

Λόγος της παραμονής της Warmerdam στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν ότι κατά τον χρόνο εκείνο ο σύζυγός της παρακολουθούσε στη χώρα αυτή ένα πρόγραμμα πρακτικής εκπαιδεύσεως. Μετά το πέρας του εν λόγω προγράμματος, η Warmerdam κατάγγειλε τη σύμβαση εργασίας της και, μετά από ένα ταξίδι αναψυχής στη Σκοτία, οι σύζυγοι επέστρεψαν στην Ολλανδία, στις 30 Αυγούστου 1975. Την 1η Σεπτεμβρίου 1975, η Warmerdam ζήτησε να συμπεριληφθεί στον κατάλογο των ατόμων που ζητούν εργασία στις Κάτω Χώρες.

3. Στις 3 Μαρτίου 1977, η διεύθυνση του Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging (στο εξής: BNAB) αποφάσισε να μην χορηγήσει παροχές ανεργίας στην Warmerdam. Το BNAB

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ολλανδική.

1 — Κανονισμός περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητος (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73)· για το τελευταίο, τροποποιημένο κείμενο, βλέπε παράρτημα του κανονισμού (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου (ΕΕ L 230 της 22.8.1983, σ. 8).

2 — PB C 245 της 25.10.1975, σ. 1.

3 — Το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 προσδιορίζει κυρίως σε ποιους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως εφαρμόζεται ο κανονισμός (στην παράγραφο 1), ορίζει δε επίσης ότι ο κανονισμός ισχύει για τα γενικά και ειδικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως, με ή χωρίς καταβολή εισφορών, καθώς και για συστήματα σχετικά με τις υποχρεώσεις των εργοδοτών ως προς τους κλάδους αυτούς.

προέβαλε ότι, αφού η Warmerdam, κατά τη διάρκεια της απασχολήσεώς της στο Ηνωμένο Βασίλειο, δεν ήταν ασφαλισμένη κατά των οικονομικών συνεπειών της ανεργίας, δεν ήταν δυνατόν να θεωρηθεί ως μισθωτή εργαζόμενη κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71. Κατά την εν λόγω απόφαση, δεδομένου ότι ο κανονισμός προβλέπει τη χορήγηση παροχών ανεργίας μόνον στους μισθωτούς εργαζομένους, η Warmerdam δεν μπορούσε να λάβει τέτοιες παροχές.

Η Warmerdam άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Raad van Beroep του Arnhem, το οποίο, με απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 1977, έκρινε βάσιμη την εν λόγω προσφυγή και ανέπεμψε την υπόθεση στο BNAB προκειμένου να λάβει νέα απόφαση ενόψει της αποφάσεως του δικαστηρίου. Το BNAB άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Centrale Raad van Beroep της Utrecht, ζητώντας του να εξαφανίσει την πρωτόδικη απόφαση και να απορρίψει ως αβάσιμη την προσφυγή που άσκησε η Warmerdam πρωτοδίκως.

Το Centrale Raad van Beroep έκρινε αναγκαίο να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

« 1) Το γεγονός ότι ένα πρόσωπο είναι ασφαλισμένο, κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71, όπως ίσχυε τότε, κατά ενός ή περισσοτέρων κινδύνων που ανήκουν σ' ένα μόνο κλάδο συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως [στην παρούσα υπόθεση στον κλάδο που αναφέρεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, ε)] δίδει σ' αυτό το πρόσωπο την ιδιότητα του εργαζομένου, η οποία απαιτείται προκειμένου να του παρασχεθούν τα πλεονεκτήματα που αναγνωρίζει ο κανονισμός 1408/71 σε σχέση με άλλο κλάδο κοινωνικής ασφαλίσεως [στην παρούσα υπόθεση, τον κλάδο που αναφέρεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ)];

2) Δύναται ο αρμόδιος φορέας κράτους μέλους, στον οποίο αναφέρεται η παράγραφος 1, στην αρχή, του άρθρου 67 του κανονισμού 1408/71, όπως ίσχυε τότε, να λάβει υπόψη, προκειμένου να εφαρμόσει τη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους, "περιόδους απασχολήσεως" που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους — οι οποίες πληρούν τον όρο ότι θα είχαν υπολογιστεί ως περίοδοι ασφαλίσεως αν είχαν πραγματοποιηθεί υπό τη νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους — μόνον εφόσον αυτές οι περίοδοι απασχολήσεως ορίζονται επίσης ή αναγνωρίζονται από τη νομοθεσία υπό την οποία πραγματοποιήθηκαν ως περίοδοι ασφαλίσεως για τους σκοπούς του ίδιου κλάδου κοινωνικής ασφαλίσεως; »

Το νομικό ζήτημα που ανέκυψε στο πλαίσιο της κύριας δίκης αφορά το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii)

4. Όπως προκύπτει από τη Διάταξη περί παραπομπής, η Warmerdam στηρίζει τα δικαιώματα που επικαλείται έναντι του BNAB στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71.

Η διάταξη αυτή περιέχεται στο κεφάλαιο 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, που φέρει τον τίτλο « Ανεργία » και το οποίο απαρτίζεται από ορισμένους κανόνες τους οποίους μπορούν να επικαλούνται οι διακινούμενοι εντός της Κοινότητας εργαζόμενοι προκειμένου να αποκτήσουν δικαίωμα για την

καταβολή παροχών ανεργίας. Τα τμήματα 1 και 2 του εν λόγω κεφαλαίου περιέχουν ορισμένους γενικούς κανόνες σχετικά με το συνυπολογισμό των περιόδων ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που έχουν συμπληρωθεί σε διάφορα κράτη μέλη (άρθρο 67), στον υπολογισμό των παροχών (άρθρο 68) και στην καταβολή παροχών στους ανέργους που μεταβαίνουν σε άλλο κράτος μέλος (άρθρα 69 και 70). Το τμήμα 3 του κεφαλαίου αποτελείται από ένα και μόνο άρθρο, το άρθρο 71, και εξασφαλίζει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, στους μεθοριακούς εργαζομένους [παράγραφος 1, στοιχείο α)] και στους λοιπούς μισθωτούς εργαζομένους [παράγραφος 1, στοιχείο β)] οι οποίοι, προτού περιέλθουν σε ανεργία, απασχολήθηκαν για τελευταία φορά στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το «αρμόδιο» κράτος[4], δικαίωμα για την καταβολή παροχών ανεργίας σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους όπου απασχολήθηκαν για τελευταία φορά [στοιχείο β), περίπτωση i)] ή του κράτους μέλους όπου κατοικούν [στοιχείο β), περίπτωση ii)]. Το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), έχει ως εξής:

«1) Ο σε ανεργία μισθωτός που κατοικούσε κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος λαμβάνει παροχές κατά τις ακόλουθες διατάξεις

...

β) ...

ii) Ο μισθωτός, πλην του μεθοριακού εργαζομένου, ο οποίος ευρίσκεται σε πλήρη ανεργία και ο οποίος τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως στο έδαφος του κράτους μέλους όπου κατοικεί, ή επιστρέφει στο έδαφος αυτό, λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού, σαν να είχε ασκήσει εκεί την τελευταία του απασχόληση; ...»

Η νομολογία του Δικαστηρίου επί του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii)

5. Η απόφαση του Δικαστηρίου θα πρέπει να διευκολύνει το παραπέμπον δικαστήριο να εφαρμόσει σωστά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii). Για το λόγο αυτόν θεωρώ αναγκαίο, προτού υπεισέλθω στην εξέταση των υποβληθέντων εν προκειμένω ερωτημάτων, να αναφερθώ στη μέχρι τούδε νομολογία του Δικαστηρίου που αφορά την εν λόγω διάταξη. Η νομολογία αυτή είναι, κατά τη γνώμη μου, ιδιαιτέρως διαφωτιστική όσον αφορά το σκοπό και το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 71 που, κατά την άποψή μου, θα έχουν καθοριστική σημασία για την απάντηση που πρέπει να δώσει το Δικαστήριο στα ερωτήματα που υπέβαλε το παραπέμπον δικαστήριο.

Πρέπει, καταρχάς, να αναφερθεί η απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1976 στην υπόθεση 39/76, Mouthaan (Rec. 1976, σ. 1901), όπου το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, «[σύμφωνα με την ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71], το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), σκοπό έχει να εξασφαλίσει στους εργαζομένους που βρίσκονται σε μία από τις καταστάσεις που αναφέρονται σ' αυτό το δικαίωμα για την καταβολή παροχών ανεργίας υπό τους ευνοϊκότερους όρους για την αναζήτηση νέας εργασίας»

4 — Στο άρθρο 1, στοιχείο ιζ), του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 ερμηνεύεται ο όρος αυτός ως το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται ο αρμόδιος φορέας. Το άρθρο 1, στοιχείο ιε), ορίζει ως «αρμόδιο φορέα», μεταξύ άλλων, το φορέα στον οποίο υπάγεται ο ενδιαφερόμενος κατά το χρόνο της αιτήσεως παροχών ή το φορέα από τον οποίον ο ενδιαφερόμενος δικαιούται παροχές ή θα εδικαιούτο παροχές αν ο ίδιος ή το ή τα μέλη της οικογενείας του κατοικούσαν στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται ο φορέας αυτός.

(σκέψη 13 της αποφάσεως). Το Δικαστήριο αποφάνθηκε κατά τον ίδιο τρόπο με την απόφασή του της 12ης Ιουνίου 1986 στην υπόθεση 1/85, Miethe (Συλλογή 1986, σ. 1837, σκέψη 16), καθώς και με την απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 1988 στην υπόθεση 236/87, Bergemann (Συλλογή 1988, σ. 5125, σκέψη 18).

Η δεύτερη απόφαση που θέλω να υπενθυμίσω είναι η απόφαση της 27ης Μαΐου 1982 στην υπόθεση 227/81, Aubin (Συλλογή 1982, σ. 1991). Στην απόφαση αυτή, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), σκοπό έχει κυρίως να παράσχει μία δυνατότητα επιλογής στους ανέργους οι οποίοι, κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς τους, κατοικούσαν σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος. Μπορούν να επιλέξουν να υπαχθούν είτε στο σύστημα παροχών ανεργίας του κράτους της τελευταίας απασχολήσεώς τους είτε σ' αυτό του κράτους της κατοικίας τους (σκέψεις 13 και 19 του σκεπτικού της αποφάσεως: βλέπε επίσης την προαναφερθείσα απόφαση Miethe, σκέψεις 9 και 10).

Θα αναφερθώ, τέλος, στην απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 1977 στην υπόθεση 76/76, Di Paolo (Rec. 1977, σ. 315). Η εν λόγω υπόθεση υποβλήθηκε στο Δικαστήριο από το βελγικό Cour de cassation, το οποίο εκαλείτο να αποφανθεί επί του δικαιώματος για την καταβολή παροχών ανεργίας βελγίδας υπηκόου, κατοίκου Βελγίου, η οποία έχοντας εργασθεί για τελευταία φορά στο Ηνωμένο Βασίλειο, επέστρεψε, στη συνέχεια, στην οικογένειά της στο Βέλγιο, όπου ζήτησε να της χορηγηθούν παροχές ανεργίας. Μία από τις προϋποθέσεις καταβολής τέτοιων παροχών στο Βέλγιο είναι η αποδεδειγμένη συμπλήρωση ορισμένου αριθμού ημερών εργασίας. Προκειμένου να αποδείξει ότι είχε συμπληρώσει τον απαιτούμενο αριθμό ημερών εργασίας, η εν λόγω εργαζομένη επικαλέσθηκε το άρθρο 67. Στην παράγραφο 3 του άρθρου 67 ορίζεται ότι η εφαρμογή των «κανόνων συνυπολογισμού» των παραγράφων 1 και 2 του ιδίου άρθρου τελεί υπό τον όρο ότι ο ενδιαφερόμενος έχει πραγματοποιήσει τελευταία περιόδους ασφαλίσεως ή περιόδους απασχολήσεως κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας δυνάμει της οποίας ζητούνται οι παροχές. Κατά την αυτή παράγραφο 3, ωστόσο, ο όρος αυτός δεν ισχύει, μεταξύ άλλων, στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii).

Το Δικαστήριο διευκρίνισε με την απόφασή του ότι το άρθρο 71, παράγραφος 1, εισάγει εξαίρεση, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, από τον κανόνα του άρθρου 67, παράγραφος 3, υπέρ των μεθοριακών εργαζομένων και ορισμένων άλλων κατηγοριών εργαζομένων. Το καθοριστικό στοιχείο είναι το να κατοικεί ο ενδιαφερόμενος σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο στη νομοθεσία του οποίου υπαγόταν κατά τη διάρκεια της τελευταίας του απασχολήσεως (σκέψεις 10 και 11 της αποφάσεως). Στην απόφαση τονίζεται ότι με την εν λόγω διάταξη επιδιώκεται να επιρριφθεί το βάρος της καταβολής των παροχών ανεργίας στο κράτος της κατοικίας (αντί του κράτους της τελευταίας απασχολήσεως) για ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων οι οποίοι διατηρούν στενούς δεσμούς με τη χώρα όπου είναι εγκατεστημένοι και έχουν τη συνήθη κατοικία τους. Ωστόσο, η εφαρμογή του κανόνα αυτού δεν δικαιολογείται πλέον «αν, κατά υπερβολικά ευρεία ερμηνεία της εννοίας της κατοικίας, το ευεργέτημα της εξαιρέσεως του άρθρου 71 του κανονισμού 1408/71 καταλήγει να παρέχεται σε όλους τους διακινουμένους εργαζομένους που απασχολούνται σε ένα κράτος μέλος, ενώ η οικογένειά τους εξακολουθεί να έχει τη συνήθη κατοικία της σε άλλο κράτος μέλος»· για το λόγο αυτό, οι διατάξεις του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), πρέπει να ερμηνεύονται στενά (σκέψεις 12 και 13 της αποφάσεως).

Όσον αφορά την προϋπόθεση της κατοικίας, η απόφαση αναφέρεται, στη συνέχεια, στο περιεχόμενο της εννοίας του «κράτους μέλους όπου κατοικεί», που περιέχεται στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii). Η έννοια αυτή καλύπτει το κράτος μέλος όπου ο εργαζόμενος, μολονότι απασχολείται σε άλλο κράτος μέλος, εξακολουθεί να έχει τη συνήθη κατοικία του και όπου βρίσκεται επίσης κατά

κύριο λόγο το κέντρο των συμφερόντων του. Η προσθήκη των λέξεων « ή επιστρέφει στο έδαφος αυτό » υπονοεί απλώς ότι η έννοια της κατοικίας δεν αποκλείει κατ' ανάγκη τη μη συνήθη διαμονή του ενδιαφερομένου σε κάποιο άλλο κράτος μέλος. Επομένως, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η διάρκεια και η συνεχής ύπαρξη της προ της μετακινήσεώς του κατοικίας του ενδιαφερομένου, η διάρκεια και ο σκοπός της απουσίας του, το είδος της εξευρεθείσας απασχολήσεως στο άλλο κράτος μέλος, καθώς και η πρόθεση του ενδιαφερομένου, όπως προκύπτει από το σύνολο των περιστάσεων (σκέψεις 17 έως 22 της αποφάσεως). Συνεπώς, με την εν λόγω απόφαση επιδιώκεται να καταστεί σαφές ότι η λέξη « κατοικούσε » που περιέχεται στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στην αρχή, αναφέρεται σε μη συνήθη διαμονή του εργαζομένου στο κράτος μέλος της τελευταίας απασχολήσεώς του· αντίθετα, η λέξη « κατοικεί » που αναφέρεται στην παράγραφο 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), υποδηλώνει τον τόπο κατοικίας όπου ο περί ου πρόκειται εργαζόμενος εξακολουθούσε να έχει τη συνήθη κατοικία του κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του στο εξωτερικό και όπου βρίσκεται επίσης κατά κύριο λόγο το κέντρο των συμφερόντων του[5].

Από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει σαφώς αν η Warmerdam εξακολουθούσε πράγματι να έχει την κατοικία της στις Κάτω Χώρες κατά το χρόνο που εργαζόταν στη Μεγάλη Βρετανία. Στη συνέχεια των προτάσεών μου, λαμβάνω ως δεδομένο ότι δεν αμφισβητείται εν προκειμένω ότι πληρούται η προϋπόθεση της κατοικίας (πράγμα που, ωστόσο, πρέπει να ελεγχθεί από το παραπέμπον δικαστήριο) — και ότι, κατά συνέπεια, μπορεί να θεωρηθεί ότι η Warmerdam, κατά τη διάρκεια της παραμονής της στη Μεγάλη Βρετανία, εξακολούθησε να έχει την κατοικία της στις Κάτω Χώρες[6]. Επομένως, θα εξετάσω ειδικότερα την προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), στην οποία αναφέρεται το παραπέμπον δικαστήριο, δηλαδή την ιδιότητα του εργαζομένου.

Το πρώτο ερώτημα: η έννοια του « μισθωτού εργαζομένου » στο άρθρο 71

6. Κατόπιν των ανωτέρω, έρχομαι στο πρώτο ερώτημα του Centrale Raad van Beroep. Κατά τη γνώμη μου, με το ερώτημα αυτό επιδιώκεται να διευκρινισθεί αν ένα πρόσωπο το οποίο, κατά τη διάρκεια της τελευταίας του απασχολήσεως, ήταν ασφαλισμένο μόνο κατά κινδύνων που αντιστοιχούν σε έναν και μόνο κλάδο του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως (εν προκειμένω: τον κλάδο « εργατικών ατυχημάτων ») αποκτά για το λόγο αυτό την ιδιότητα του εργαζομένου η οποία απαιτείται προκειμένου να του αναγνωρισθεί το ευεργέτημα που παρέχει το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii) (ήτοι το δικαίωμα για την καταβολή παροχών στον κλάδο ασφαλίσεως κατά της ανεργίας).

Οι απαντήσεις που δίδονται στο ερώτημα αυτό με τις παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο στηρίζονται εν γένει στον ορισμό της έννοίας του μισθωτού εργαζομένου που δίδεται στο άρθρο 1, στοιχείο α), του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71. Στο στοιχείο α) του εν λόγω άρθρου δίδονται διαδοχικά διάφοροι ορισμοί των εννοιών του « μισθωτού εργαζομένου » και του « μη μισθωτού εργαζομένου ». Ο εκτεταμένος και περίπλοκος χαρακτήρας του άρθρου αυτού οφείλεται στο γεγονός ότι

5 — Η ορολογία του άρθρου 74 προφανώς παραπλάνησε την ολλανδική κυβέρνηση. Πράγματι, η ολλανδική κυβέρνηση αναφέρει στις παρατηρήσεις της ότι το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση της Warmerdam, αφού αυτή, κατά το διάστημα της τελευταίας της απασχολήσεως, δεν κατοικούσε στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος μέλος, είναι δε προφανές ότι η ολλανδική κυβέρνηση αντιλαμβάνεται εν προκειμένω τον όρο « κατοικούσε » (« woonde ») ως « είχε την κατοικία του » (« woonplaats hebbend »).

6 — Σε αντίθετη περίπτωση, η Warmerdam δεν μπορεί να επικαλεσθεί το άρθρο 71, κατά συνέπεια δε ούτε να επωφεληθεί από τη δυνατότητα επιλογής που προβλέπει η διάταξη αυτή, οπότε θα υπαχθεί στις « κοινές διατάξεις » του άρθρου 67 περί συνυπολογισμού. Ωστόσο, το άρθρο 67, παράγραφος 3 (για το οποίο γίνεται λόγος κατωτέρω στο σημείο 12) εισάγει έναν περιοριστικό όρο σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων αυτών συνυπολογισμού: ο μισθωτός εργαζόμενος πρέπει να έχει πραγματοποιήσει « τελευταία » περιόδους ασφαλίσεως ή απασχολήσεως κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας δυνάμει της οποίας ζητούνται οι παροχές.

είναι ανάγκη, προς το σκοπό της εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, να χρησιμοποιηθεί μία ενιαία έννοια για τον « μισθωτό εργαζόμενο » σε σχέση με ένα μεγάλο αριθμό συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως.

Η Warmerdam, την άποψη της οποίας επί του θέματος αυτού συμμερίζεται και η ολλανδική κυβέρνηση, θεωρεί ότι η ιδιότητά της ως μισθωτού εργαζομένου προκύπτει σαφώς από το κείμενο του άρθρου 1, στοιχείο α). Και οι δύο τονίζουν ότι η εν λόγω διάταξη εξαρτά την αναγνώριση της ιδιότητας του μισθωτού εργαζομένου από το αν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είναι ασφαλισμένο κατά ενός ή περισσοτέρων κινδύνων που αντιστοιχούν στους κλάδους ενός συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως, η ύπαρξη δε της ιδιότητας αυτής δεν εξετάζεται χωριστά για κάθε κλάδο κοινωνικής ασφαλίσεως. Κατά την ανάπτυξη των επιχειρημάτων τους υπογραμμίζουν ότι η έννοια του « μισθωτού εργαζομένου » αποτελεί έννοια κοινοτικού δικαίου η οποία, είναι αληθές, πρέπει να συμπληρώνεται από το εθνικό δίκαιο, υπό τον όρο, ωστόσο, ότι τα συμπληρωματικά στοιχεία αυτής της έννοιας που αντλούνται από το εθνικό δίκαιο είναι σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο. Οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν από το δικηγόρο της Warmerdam παραπέμπουν επίσης ως προς το θέμα αυτό στην απόφαση του Δικαστηρίου της 19ης Μαρτίου 1964 στην υπόθεση 75/63, Unger (Rec. 1964, σ. 369), στην οποία επρόκειτο για το ζήτημα του ορισμού της εννοίας του μισθωτού εργαζομένου στον κανονισμό που προηγήθηκε του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, δηλαδή τον κανονισμό 3[7]. Στην απόφαση αυτή, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η έννοια « μισθωτός εργαζόμενος » έχει κοινοτικό περιεχόμενο, υπογράμμισε δε ότι η έννοια αυτή αναφέρεται σε όλους εκείνους οι οποίοι, υπό την ιδιότητα αυτή, και ανεξαρτήτως του πώς χαρακτηρίζονται, καλύπτονται από τα διάφορα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως[8]. Η Ζαρμερδαμ καθώς και η ολλανδική κυβέρνηση καταλήγουν, συνεπώς, στο συμπέρασμα ότι η εφαρμογή του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), προϋποθέτει απλώς την ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου εν γένει και όχι την ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου που είναι ασφαλισμένος κατά της ανεργίας.

7. Το BNAB έλαβε διαφορετική θέση, τα συμπεράσματα δε στα οποία καταλήγει τα συμμερίζεται επίσης η Επιτροπή. Σε γενικές γραμμές, το BNAB υποστηρίζει ότι τα δύο ερωτήματα που διατύπωσε το Centrale Raad van Beroep θέτουν ένα και μόνο ζήτημα το οποίο συνίσταται στο αν ο μισθωτός εργαζόμενος, ο οποίος ήταν ασφαλισμένος σε κάποιο κράτος μέλος κατά ενός μόνο κινδύνου, μπορεί, στηριζόμενος στην περιορισμένη αυτή ασφάλιση, να επικαλεστεί σε άλλο κράτος μέλος δικαίωμα ασφαλίσεως κατά άλλων κινδύνων. Το BNAB υποστηρίζει ότι πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση στο ερώτημα αυτό: η υιοθέτηση διαφορετικής απόψεως θα συνιστούσε πράγματι ενθάρρυνση των ενδιαφερομένων να ασφαλίζονται σε ένα κράτος μέλος κατά ενός μόνο κινδύνου και να διεκδικούν στη συνέχεια, με βάση την ασφάλιση αυτή, τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από όλους τους άλλους κλάδους της κοινωνικής ασφαλίσεως[9].

Ειδικότερα, όσον αφορά το πρώτο ερώτημα του Centrale Raad van Beroep, το BNAB δεν

7 — Κανονισμός 3 του Συμβουλίου περί της κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινουμένων εργαζομένων (ΡΒ 30 της 16.12.1958, σ. 561 και επ.).

8 — Rec. 1964, σ. 386. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο κανονισμός 3 δεν περιείχε χωριστό ορισμό της εννοίας του μισθωτού εργαζομένου.

9 — Η άποψη αυτή, στη γενικότητά της, δεν μου φαίνεται ορθή. Η απόκτηση της ιδιότητας του εργαζομένου σε ορισμένο κράτος μέλος δεν δημιουργεί ipso facto δικαίωμα για τα οφέλη που απορρέουν από όλους τους κλάδους της κοινωνικής ασφαλίσεως σε άλλο κράτος μέλος. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 σκοπό έχει κυρίως να συντονίσει και όχι να εναρμονίσει τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών. Συγκεκριμένα, η βασική αρχή του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 συνίσταται στο ότι οι διακινούμενοι εργαζόμενοι πρέπει να απολαύουν των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως, όποιος κι αν είναι ο τόπος απασχολήσεως ή κατοικίας τους, ούτως ώστε η άσκηση των δικαιωμάτων που *έχουν αποκτήσει* να διευκολύνεται όσο είναι δυνατόν στο σύνολο του κοινοτικού εδάφους, χωρίς, ωστόσο, να θίγεται ο τρόπος κτήσεως των δικαιωμάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στα κράτη μέλη. Η αρχή αυτή υλοποιείται με τη θέσπιση των « κανόνων συνυπολογισμού » και με τη χορήγηση παροχών ανεξαρτήτως του τόπου κατοικίας των εν λόγω εργαζομένων [βλέπε προοίμιο του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73], σύμφωνα, όμως, με τη νομοθεσία του κράτους μέλους που βαρύνεται με τη χορήγηση των παροχών. Όπως θα εξηγήσω στη συνέχεια (στο σημείο 9) το άρθρο 71 συνάδει προς την αρχή αυτή.

αρνείται μεν ότι ο ορισμός της εννοίας του μισθωτού εργαζομένου που δίδεται στο άρθρο 1, στοιχείο α), του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 ισχύει και ως προς την εφαρμογή του άρθρου 71, αντιτείνει όμως ότι το κείμενο του άρθρου 1, στοιχείο α), δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται μεμονωμένα. Υπογραμμίζει δε ότι σκοπός της διατάξεως αυτής είναι η διάκριση της κατηγορίας των μισθωτών εργαζομένων από αυτήν των μη μισθωτών εργαζομένων και ότι δεν περιείχετο στον προηγούμενο κανονισμό, τον κανονισμό 3. Στον τελευταίο αυτό κανονισμό δεν δινόταν ορισμός της εννοίας του μισθωτού εργαζομένου, ως εκ τούτου δε, κατά το BNAB, η ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου έπρεπε να συνάγεται από τις διατάξεις που εφαρμόζονται στους διαφόρους κλάδους της κοινωνικής ασφαλίσεως. Ο τρόπος αυτός προσεγγίσεως του προβλήματος υιοθετήθηκε ιδίως, πάντα κατά το BNAB, από το Δικαστήριο με την απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 1968 στην υπόθεση 19/68, De Cicco (Rec. 1968, σ. 568) και την απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1971 στην υπόθεση 23/71, Janssen (Rec. 1971, σ. 859).

Το BNAB παραπέμπει, τέλος, στην απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Σεπτεμβρίου 1976 στην υπόθεση 17/76, Brack (Rec. 1976, σ. 1429), από την οποία μπορεί, κατά τη γνώμη του, να συναχθεί ότι, και στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 που ισχύει σήμερα, πρέπει το ζήτημα της υπάρξεως της ιδιότητας του εργαζομένου να κρίνεται χωριστά για κάθε κλάδο της κοινωνικής ασφαλίσεως. Στην εν λόγω απόφαση, το ανακύψαν ζήτημα αναφερόταν στο αν ένας βρετανός λογιστής ο οποίος κατά τα τελευταία 17 έτη ήταν ασφαλισμένος στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως υπό την ιδιότητα του μη μισθωτού εργαζομένου (πράγματι αφού προηγουμένως ήταν ασφαλισμένος επί 9 έτη ως μισθωτός εργαζόμενος) μπορούσε να θεωρηθεί μισθωτός εργαζόμενος ως προς την εφαρμογή του άρθρου 22, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, το οποίο εισάγει ιδίως ένα σύστημα αποδόσεως των εξόδων υγειονομικής περιθάλψεως που παρασχέθηκε εντός άλλου κράτους μέλους. Το BNAB αναφέρεται στη σκέψη 30 του σκεπτικού της αποφάσεως, όπου το Δικαστήριο δέχεται ότι τα πρόσωπα (σαν τον Brack) που βρίσκονται στην κατάσταση που περιγράφει το παραπέμπον αγγλικό δικαστήριο είναι, *για το σκοπό της εφαρμογής του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο α), περίπτωση ii), του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71*, «εργαζόμενοι» κατά την έννοια του εν λόγω κανονισμού [10]. Η Επιτροπή θεωρεί, και αυτή, ότι από την απόφαση στην υπόθεση Brack πρέπει να συναχθεί ότι, προκειμένου να εφαρμοσθεί ο κανονισμός 1408/71, η ύπαρξη της ιδιότητας του εργαζομένου πρέπει να εξετάζεται χωριστά για κάθε κίνδυνο.

Περαιτέρω, το BNAB θεωρεί ότι μπορεί να στηρίξει την άποψή του και στην οικονομία του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, ειδικότερα δε στους αποκαλούμενους «κανόνες συνυπολογισμού». Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 περιέχει ορισμένους κανόνες δυνάμει των οποίων μπορούν να συνυπολογίζονται, ενόψει του καθορισμού των δικαιωμάτων που παρέχονται από τον κανονισμό,περίοδοι απασχολήσεως ή ασφαλίσεως που έχουν πραγματοποιηθεί σε διάφορα κράτη μέλη. Το BNAB τονίζει ότι, στον εν λόγω κανονισμό, οι κανόνες αυτοί συνυπολογισμού ορίζονται χωριστά για κάθε κλάδο ασφαλίσεως (και, όπως αντιλαμβάνομαι το επιχείρημα, με διαφορετικό τρόπο) [11].

Η Επιτροπή τονίζει, και αυτή, ότι, *θεωρούμενος συνολικά*, ο ορισμός που δίδεται στο άρθρο 1, στοιχείο α), περίπτωση ii), δεν συμβιβάζεται με την άποψη ότι η έννοια του

10 — Η υπογράμμιση, την οποία κάνει το BNAB δεν υπήρχε στο πρωτότυπο. Επιθυμώ να επισημάνω από τώρα ότι ο τρόπος αυτός θεωρήσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου δεν είναι κατ' εμέ ορθός. Από τη σκέψη 17 του σκεπτικού της αποφάσεως προκύπτει, βέβαια, ότι το Δικαστήριο εξέτασε το ερώτημα του παραπέμποντος δικαστηρίου μόνο σε σχέση με την περίπτωση της «ασθενείας». Ωστόσο, δεν μπορεί κατά κανένα τρόπο να συναχθεί από το σκεπτικό της εν λόγω αποφάσεως ότι το Δικαστήριο είχε την πρόθεση να κρίνει την ύπαρξη της ιδιότητας του «εργαζομένου» χωριστά κατά κλάδο κοινωνικής ασφαλίσεως. Στην εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο συνήγαγε απλώς την ύπαρξη της ιδιότητας αυτής από το γεγονός της ασφαλίσεως κατά ορισμένου κινδύνου, του μοναδικού, δηλαδή, κινδύνου για τον οποίο επρόκειτο στην υπό κρίση διαφορά.

11 — Το BNAB παραπέμπει στο άρθρο 18, όσον αφορά τις παροχές ασθενείας, και στο άρθρο 38, όσον αφορά τις παροχές αναπηρίας.

μισθωτού εργαζομένου, στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, είναι ενιαία και δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται χωριστά σε σχέση με κάθε κλάδο της κοινωνικής ασφαλίσεως. Περισσότερα στοιχεία σχετικά με το επιχείρημα αυτό της Επιτροπής περιέχονται στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση, στην οποία και παραπέμπω (βλέπε σημείο 4).

8. Στη συνέχεια θα αναφερθώ στη δική μου άποψη ως προς το πρώτο ερώτημα. Εκείνο που προπάντων εντυπωσιάζει στην προηγηθείσα συνοπτική έκθεση των παρατηρήσεων που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο είναι το γεγονός ότι οι εν λόγω παρατηρήσεις, ενώ εκκινούν στο σύνολό τους από τον ορισμό της εννοίας του μισθωτού εργαζομένου που δίδεται στο άρθρο 1, στοιχείο α), δεν φαίνεται να κάνουν καμία διάκριση μεταξύ των διαδοχικών διαφορετικών ορισμών, τεσσάρων συνολικά, που περιέχονται στο άρθρο αυτό. Στις παρατηρήσεις της, η ολλανδική κυβέρνηση αναγνωρίζει ρητώς ότι εφαρμόζεται ο ορισμός του άρθρου 1, στοιχείο α), περίπτωση i) (φαίνεται ότι αυτός είναι ο ορισμός που ταιριάζει με το ολλανδικό σύστημα). Η Warmerdam φαίνεται να υιοθετεί και αυτή την ίδια άποψη. Αντίθετα, η Επιτροπή, στις παρατηρήσεις της, ασχολείται τόσο με τον ορισμό που δίδεται στο στοιχείο α), περίπτωση i), όσο και με εκείνον που δίδεται στο στοιχείο α), περίπτωση ii) (πρόκειται, όπως φαίνεται, για τον ορισμό που ανταποκρίνεται ειδικά στο σύστημα της Μεγάλης Βρετανίας). Τέλος, το BNAB περιορίζεται σε μια γενική αναφορά στο κείμενο του άρθρου 1, στοιχείο α).

Μολονότι οι δύο ορισμοί συγκλίνουν σε μεγάλο βαθμό και η εφαρμογή τους (στην προκειμένη περίπτωση τουλάχιστον) δεν καταλήγει σε διαφορετικά αποτελέσματα, ο υφιστάμενος διαχωρισμός δείχνει καθαρά ότι τα στοιχεία της ιδιότητας του «μισθωτού εργαζομένου» στο πλαίσιο του κανονισμού 1408/71 προσδιορίζονται κατά κύριο λόγο, αν όχι αποκλειστικά, ενόψει του (εφαρμοστέου) εθνικού συστήματος μάλλον παρά ενόψει του κλάδου ασφαλίσεως.

9. Χωρίς να αρνούμαι ότι το περιεχόμενο της εννοίας του εργαζομένου στο άρθρο 71 πρέπει να καθορίζεται με αναφορά στο άρθρο 1, στοιχείο α), φρονώ ότι η απάντηση στο πρώτο ερώτημα του Centrale Raad van Beroep πρέπει μάλλον να αναζητηθεί στην ίδια τη διάταξη του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii) (στην οποία, όπως ήδη αναφέρθηκε, στηρίζει η Warmerdam το δικαίωμα για την καταβολή των παροχών που επικαλείται). Από την προεκτεθείσα νομολογία μπορεί να συναχθεί (βλέπε τις αποφάσεις Mouthaan, Aubin και Di Paolo) ότι ο εν λόγω κανόνας (σε σχέση με τον γενικό κανόνα που θεσπίζεται στο άρθρο 67) αποτελεί *διάταξη εξαιρέσεως* η οποία σκοπό έχει να προσφέρει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, στους διακινουμένους εργαζομένους τη δυνατότητα να επιλέξουν μεταξύ δύο διαφορετικών κρατών μελών, όσον αφορά τη χορήγηση παροχών ανεργίας, προκειμένου να τους διευκολύνει στην εξεύρεση νέας εργασίας. Από τις αποφάσεις αυτές καθίσταται σαφές ότι η εν λόγω διάταξη, κατ' αυστηρή ερμηνεία, δεν θεμελιώνει δικαίωμα για την καταβολή παροχών ανεργίας. Παρέχει, μάλλον, στους διακινουμένους εργαζομένους που περιέρχονται σε ανεργία σε κράτος μέλος άλλο από το κράτος μέλος κατοικίας τους τη δυνατότητα να ασκήσουν τα δικαιώματα για την καταβολή παροχών που έχουν ήδη αποκτήσει, κατ' επιλογήν, είτε στο κράτος μέλος της τελευταίας απασχολήσεως είτε στο κράτος μέλος της κατοικίας τους, *σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας του κράτους που επιλέγουν*[12].

12 — Αν, στην περίπτωση αυτή, ο ενδιαφερόμενος επιλέγει το κράτος μέλος της κατοικίας, ο κανονισμός εισάγει το πλάσμα ότι ο ενδιαφερόμενος άσκησε την τελευταία του απασχόληση σ' αυτό το κράτος μέλος (βλέπε επ' αυτού τα αναφερθέντα στο παρόν σημείο και, όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, στο σημείο 13). Εξάλλου, ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους κατοικίας μπορεί, προκειμένου να προσδιορίσει τα δικαιώματα για την καταβολή παροχών του διακινούμενου εργαζομένου, να λάβει υπόψη και τις περιστάσεις υπό τις οποίες επήλθε η λύση της τελευταίας σχέσεως εργασίας. Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής και επιβεβαιώνεται από τις παρατηρήσεις που κατέθεσε η Warmerdam, η τελευταία παραιτήθηκε αυτοβούλως από την εργασία της στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αν οι διατάξεις της νομοθεσίας του κράτους μέλους το οποίο επιλέγει ο ενδιαφερόμενος δεν προβλέπουν δικαίωμα για την καταβολή παροχών σε μια τέτοια κατάσταση, δεν συνάγεται τέτοιο δικαίωμα ούτε από το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii). Ο εκπρόσωπος του BNAB επεσήμανε, ωστόσο, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο (το Raad van Beroep του Arnhem) είχε κρίνει ότι η παραίτηση της Warmerdam έπρεπε να θεωρηθεί ότι έγινε παρά τη θέλησή της και ότι η απόφαση δεν εφεσιβλήθηκε ως προς το σημείο αυτό.

Από το κείμενο, εξάλλου, του άρθρου 71 και από την προεκτεθείσα νομολογία μπορεί να συναχθεί ότι μόνον οι διακινούμενοι *εργαζόμενοι* έχουν την ευχέρεια να επιλέγουν τον τόπο καταβολής των παροχών ανεργίας. Στην περίπτωση αυτή υπάρχουν δύο ενδεχόμενα: είτε πρόκειται για πρόσωπα που είχαν ήδη την ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 όταν μετέβησαν σε άλλο κράτος μέλος (το κράτος μέλος όπου απασχολήθηκαν για τελευταία φορά πριν περιέλθουν σε ανεργία)[13], είτε πρόκειται για πρόσωπα που απέκτησαν την ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου *κατά τη διάρκεια και συνεπεία της* τελευταίας απασχολήσεώς τους[14]. Η κατευθυντήρια σκέψη του άρθρου 71, που είναι η προώθηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού με τη διευκόλυνση της εξευρέσεως νέας απασχολήσεως, δικαιολογεί, κατά τη γνώμη μου, την παροχή της δυνατότητας επιλογής τόσο στη μία όσο και στην άλλη περίπτωση.

10. Δέχομαι, επομένως, ότι μπορούν να υπάγονται στη ρύθμιση του άρθρου 71 τόσο τα πρόσωπα τα οποία όταν ανέλαβαν την τελευταία απασχόλησή τους είχαν ήδη την ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου [η οποία προσδιορίζεται βάσει του ορισμού του άρθρου 1, στοιχείο α), ο οποίος αναφέρεται ειδικότερα στο σύστημα του κράτους μέλους της κατοικίας] και τα οποία διατήρησαν την ιδιότητα αυτή του μισθωτού εργαζομένου κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς τους στο άλλο κράτος μέλος (οπότε η έννοια του εργαζομένου πρέπει να προσδιορίζεται βάσει του ορισμού του άρθρου 1, στοιχείο α), ο οποίος αναφέρεται ειδικότερα στο σύστημα του κράτους μέλους της τελευταίας απασχολήσεως) όσο και τα πρόσωπα τα οποία απέκτησαν κατά τη διάρκεια της τελευταίας τους απασχολήσεως την ιδιότητα του εργαζομένου (η οποία προσδιορίζεται βάσει του ανωτέρω ορισμού που αναφέρεται ειδικότερα στο σύστημα του κράτους μέλους της τελευταίας απασχολήσεως).

Συγκεκριμένα, το Centrale Raad van Beroep θα πρέπει να ερευνήσει αν η Warmerdam είχε στις Κάτω Χώρες (εάν υποτεθεί ότι εξακολούθησε να έχει εκεί την κατοικία της — βλέπε ανωτέρω, σημείο 5) την ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α), περίπτωση i), όταν, τον Μάρτιο του 1975, μετέβη από τις Κάτω Χώρες στο Ηνωμένο Βασίλειο, ή αν, συνεπεία της απασχολήσεώς της στο Ηνωμένο Βασίλειο, μπορεί να θεωρηθεί ότι απέκτησε, στο τελευταίο αυτό κράτος, την ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α), περίπτωση ii). Η «έρευνα» αυτή πρέπει να πραγματοποιείται για κάθε κράτος μέλος χωριστά [πράγμα που, άλλωστε, συνάγεται, όπως ήδη ανέφερα ανωτέρω, από τη δομή του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 ο οποίος παραπέμπει στα εθνικά συστήματα για τη συμπλήρωση του περιεχομένου της εννοίας του μισθωτού εργαζομένου]. Στο πλαίσιο, ωστόσο, της έρευνας αυτής, δεν είναι απαραίτητο να εξετάζεται, όπως φαίνεται να θεωρεί το παραπέμπον δικαστήριο στο ερώτημά του, αν ο εργαζόμενος ήταν ασφαλισμένος κατά του κινδύνου της ανεργίας στο κράτος μέλος της τελευταίας απασχολήσεώς του, αυτό δε για δύο λόγους. Πρώτον, ο εργαζόμενος δεν αποκτά, δυνάμει του άρθρου 71, παρά μόνο δικαιώματα για την καταβολή παροχών λόγω ανεργίας σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας *του κράτους μέλους το οποίο επιλέγει*, εν προκειμένω των Κάτω Χωρών· η νομοθεσία του κράτους της τελευταίας κατοικίας δεν ασκεί καμία επιρροή στην περίπτωση αυτή. Δεύτερον, το άρθρο 71 δημιουργεί πλάσμα δικαίου, σύμφωνα με το οποίο η τελευταία «απασχόληση»[15] θεωρείται ότι ασκήθηκε στο κράτος μέλος της κατοικίας (εν προκειμένω, και πάλι στις Κάτω Χώρες)· από τη διάταξη αυτή προκύπτει επίσης ότι τα κρι-

13 — Αυτή ήταν η περίπτωση στην κύρια δίκη, παραδείγματος χάριν, στις υποθέσεις 39/76, Mouthaan, που προαναφέρθηκε (βλέπε ανωτέρω, σημείο 5) και 227/81, Aubin, που προαναφέρθηκε (βλέπε ανωτέρω, σημείο 5).

14 — Αυτή ήταν ίσως η περίπτωση στην προαναφερθείσα υπόθεση 76/76, Di Paolo, όπου επρόκειτο για πρόσωπο το οποίο, αφού ολοκλήρωσε τις σπουδές του στο Βέλγιο, ανέλαβε προσωρινή απασχόληση στο Ηνωμένο Βασίλειο.

15 — Πρέπει να παρατηρηθεί ότι στο άρθρο 71 δεν χρησιμοποιούνται οι τεχνικοί όροι «περίοδοι απασχολήσεως» ή «περίοδοι ασφαλίσεως» του άρθρου 67.

τήρια και η έκταση εφαρμογής του συστήματος ασφαλίσεως του κράτους μέλους της τελευταίας απασχολήσεως (εν προκειμένω του Ηνωμένου Βασιλείου) είναι άνευ σημασίας και ότι, κατά συνέπεια, παρέλκει η εξέταση του ζητήματος αν υπάρχει ασφάλιση κατά της ανεργίας στο τελευταίο αυτό κράτος.

Το δεύτερο ερώτημα: η εφαρμογή των « κανόνων συνυπολογισμού »

11. Στη συνέχεια στρέφομαι στο δεύτερο ερώτημα που υπέβαλε το Centrale Raad van Beroep.

Το εν λόγω ερώτημα, το οποίο εκκινεί από την αρχή ότι η Warmerdam έχει πράγματι την ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, υποβλήθηκε λόγω διχογνωμίας μεταξύ των μερών η οποία ανέκυψε το πρώτον ενώπιον του Centrale Raad van Beroep. Το Raad van Beroep του Arnhem (το δικαστήριο που επελήφθη της διαφοράς σε πρώτο βαθμό) είχε δεχθεί ότι η Warmerdam πληρούσε την « προϋπόθεση της συμπληρώσεως ορισμένου αριθμού ημερών εργασίας » από την οποία η ολλανδική νομοθεσία εξαρτά τη δυνατότητα του χαρακτηρισμού του ενδιαφερομένου ως ανέργου. Το BNAB αμφισβήτησε την ορθότητα της σκέψεως αυτής ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου προβάλλοντας το εξής επιχείρημα: αφού το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), ορίζει ως εφαρμοστέα, όσον αφορά το δικαίωμα για την καταβολή παροχών, τη νομοθεσία του κράτους μέλους της κατοικίας (που εν προκειμένω είναι οι Κάτω Χώρες), η Warmerdam πρέπει, μεταξύ άλλων, να έχει συμπληρώσει έναν ελάχιστο αριθμό περιόδων ασφαλίσεως. Στην περίπτωσή της, η συμπλήρωση του απαιτουμένου αριθμού περιόδων ασφαλίσεως δεν είναι δυνατόν να αποδειχθεί παρά μόνον αν ληφθούν υπόψη οι ημέρες εργασίας της στο Ηνωμένο Βασίλειο. Κατά το BNAB, αυτό καθίσταται δυνατόν μόνον με εφαρμογή των κανόνων συνυπολογισμού του άρθρου 67 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71. Κατά την άποψη, όμως, του BNAB, η διάταξη αυτή δεν επιτρέπει το συνυπολογισμό περιόδων απασχολήσεως που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλο κράτος μέλος παρά μόνο στο βαθμό που οι εν λόγω περίοδοι θεωρούνται ως περίοδοι ασφαλίσεως στο άλλο αυτό κράτος μέλος, ήτοι περίοδοι ασφαλίσεως *για τον ίδιο κλάδο κοινωνικής ασφαλίσεως* όπως αυτός ο οποίος παρέχει τα δικαιώματα τα οποία επικαλείται ο ενδιαφερόμενος. Δεδομένου δε ότι η Warmerdam, κατά το διάστημα της απασχολήσεώς της στο Ηνωμένο Βασίλειο, δεν ήταν ασφαλισμένη κατά του κινδύνου της ανεργίας, η δραστηριότητα την οποία άσκησε στη χώρα αυτή δεν λαμβάνεται υπόψη ως « περίοδος ασφαλίσεως » για το συνυπολογισμό.

Ενόψει της διχογνωμίας αυτής, το παραπέμπον δικαστήριο υπέβαλε ένα δεύτερο ερώτημα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 67, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71. Με αυτό ερωτάται αν η εν λόγω διάταξη θέτει ως προϋπόθεση του συνυπολογισμού περιόδων απασχολήσεως που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλο κράτος μέλος το να θεωρούνται οι εν λόγω περίοδοι και ως περίοδοι *ασφαλίσεως, για τον ίδιο κλάδο κοινωνικής ασφαλίσεως,* κατά τη νομοθεσία υπό την οποία πραγματοποιήθηκαν.

12. Ενόψει του ερωτήματος αυτού, πρέπει, καταρχάς, να επισημάνω την ύπαρξη κάποιας ασάφειας ως προς το αντικείμενο της αιτουμένης ερμηνείας. Ενώ το άρθρο 67, παράγραφος 1, περιέχει κανόνες συνυπολογισμού οι οποίοι πρέπει να εφαρμόζονται από τους αρμόδιους φορείς κράτους μέλους « η νομοθεσία του οποίου εξαρτά την κτήση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος παροχών από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως », οι κανόνες συνυπολογισμού της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου πρέπει να εφαρμόζονται στο κράτος μέλος « η νομοθεσία του οποίου εξαρτά την κτήση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος παροχών από την πραγματοποίηση περιόδων απασχολή-

σεως ». Η ολλανδική κυβέρνηση και η Warmerdam παρατηρούν ότι στην παρούσα περίπτωση πρόκειται για το συνυπολογισμό περιόδων απασχολήσεως, δεδομένου ότι κατά το χρόνο των επίδικων περιστατικών το δικαίωμα για την καταβολή παροχών ανεργίας προϋπέθετε, στις Κάτω Χώρες, ότι ο ενδιαφερόμενος είχε πραγματοποιήσει ορισμένο αριθμό περιόδων *απασχολήσεως*. Για κάθε ενδεχόμενο, πάντως, θα εξετάσω στη συνέχεια και τις δύο αυτές διατάξεις.

Δεύτερον, κατά την ερμηνεία του άρθρου 67, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η παράγραφος 3 του άρθρου αυτού. Στην παράγραφο αυτή έχει περιληφθεί μία πρόσθετη προϋπόθεση εφαρμογής των κανόνων συνυπολογισμού των παραγράφων 1 και 2: μπορούν να τους επικαλούνται μόνον εργαζόμενοι οι οποίοι έχουν πραγματοποιήσει « τελευταία » (δηλαδή αμέσως πριν καταστούν άνεργοι) περιόδους ασφαλίσεως ή περιόδους απασχολήσεως κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας δυνάμει της οποίας ζητούνται οι παροχές. Αυτό, βάσει όσων προέκυψαν ενώπιον του Centrale Raad van Beroep, δεν συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση διότι, μετά την επιστροφή της από το Ηνωμένο Βασίλειο, η Warmerdam ζήτησε αμέσως να συμπεριληφθεί στον κατάλογο των αναζητούντων εργασία στις Κάτω Χώρες.

Ωστόσο, η παράγραφος 3 του άρθρου 67 ορίζει ότι η εν λόγω πρόσθετη προϋπόθεση εφαρμογής δεν επιβάλλεται στις « περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχεία α), περίπτωση ii), και β), περίπτωση ii) ». Κατά συνέπεια, το Centrale Raad van Beroep θα πρέπει πρώτα να αποφανθεί ως προς το αν η Warmerdam μπορεί να επικαλεσθεί τον κανόνα του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii) (επ' αυτού βλέπε ανωτέρω, στην εξέταση του πρώτου ερωτήματος, σημεία 5, 8 και 9), ώστε να μπορέσει στη συνέχεια να κρίνει το ζήτημα της εφαρμογής του άρθρου 67.

13. Θα εξετάσω, καταρχάς, την περίπτωση κατά την οποία το παραπέμπον δικαστήριο θα εφάρμοζε το άρθρο 67, παράγραφος 2 (στο πρώτο δε στάδιο της συλλογιστικής, χωρίς να λαμβάνω υπόψη το άρθρο 67, παράγραφος 3). Όπως ήδη ανέφερα, η διάταξη αυτή πρέπει να εφαρμόζεται στο κράτος μέλος « η νομοθεσία του οποίου εξαρτά την... δικαιώματος παροχών από την πραγματοποίηση περιόδων απασχολήσεως ». Στο εν λόγω κράτος μέλος, ο αρμόδιος φορέας πρέπει να λαμβάνει υπόψη « τις περιόδους ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό την ιδιότητα μισθωτού υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, ως να επρόκειτο για περιόδους απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από το φορέα αυτόν ».

Στο πλαίσιο της εξετάσεως της διατάξεως αυτής, το ζήτημα (που ετέθη από το BNAB) αν οι περίοδοι απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν σε άλλο κράτος μέλος θεωρούνται στο ίδιο αυτό κράτος ως περίοδοι ασφαλίσεως για τον ίδιο κλάδο κοινωνικής ασφαλίσεως δεν φαίνεται να ασκεί επιρροή: κατά το άρθρο 67, παράγραφος 2, οι εν λόγω περίοδοι *λαμβάνονται υπόψη* « ως να επρόκειτο για περιόδους απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζεται (από τον αρμόδιο φορέα) », και, επομένως, δεν συντρέχει απλούστατα λόγος να τεθεί το ερώτημα πώς χαρακτηρίζονται οι περίοδοι αυτές σε άλλο κράτος μέλος.

Ωστόσο, το BNAB, αναφερόμενο με τις παρατηρήσεις του στο κείμενο της παραγράφου 2 του άρθρου 67, θεωρεί ότι η εν λόγω διάταξη ορίζει ότι ο αρμόδιος φορέας πρέπει να λαμβάνει υπόψη « τις περιόδους... *απασχολήσεως* που πραγματοποιήθηκαν υπό την ιδιότητα μισθωτού *υπό τη νομοθεσία* άλλου κράτους μέλους ... ». Από αυτό το BNAB συνάγει ότι, στο πλαίσιο του άρθρου 67, το ζήτημα αν

μια συγκεκριμένη περίοδος μπορεί να αναγνωρισθεί ως περίοδος απασχολήσεως πρέπει να κρίνεται κυρίως βάσει της νομοθεσίας υπό την οποία πραγματοποιήθηκε. Με άλλα λόγια, πρέπει να πρόκειται για περιόδους απασχολήσεως « οι οποίες ορίζονται ή αναγνωρίζονται ως τέτοιες σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο στο οποίο υπάγεται ο αρμόδιος φορέας » [16]. Κατά την άποψη δε του BNAB, οι περίοδοι που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλο κράτος μέλος δεν είναι δυνατόν να ληφθούν υπόψη για την εφαρμογή του κανόνα συνυπολογισμού του άρθρου 67 παρά μόνον εφόσον, κατά τη νομοθεσία του άλλου αυτού κράτους μέλους, *λαμβάνονται υπόψη για τον κλάδο κοινωνικής ασφαλίσεως που αφορά την ανεργία.*

Η συλλογιστική αυτή δεν μου φαίνεται πειστική διότι, όπως ορθά τονίζεται στις παρατηρήσεις της Warmerdam, συνεπάγεται την επιβολή μιας πρόσθετης προϋποθέσεως για το συνυπολογισμό περιόδων απασχολήσεως, του όρου, δηλαδή, οι περίοδοι απασχολήσεως που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλο κράτος μέλος να θεωρούνται, κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας αυτού του κράτους μέλους, ως περίοδοι κατά τη διάρκεια των οποίων ο εργαζόμενος *ήταν ασφαλισμένος για τον ίδιο κλάδο κοινωνικής ασφαλίσεως.* Η προϋπόθεση αυτή δεν τίθεται ούτε από το άρθρο 67, παράγραφος 2, ούτε από τη νομολογία.

Εν πάση περιπτώσει, όσον αφορά την ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου εκκρεμούσα διαφορά, πρέπει να επισημανθεί (και εδώ υπεισέρχεται πράγματι το άρθρο 67, παράγραφος 3) ότι η προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 67, την οποία προβάλλει το BNAB δεν ισχύει στην περίπτωση που εφαρμόζεται το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii). Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, πράγματι, (όπως ορθώς τονίζει η Επιτροπή) ένα σύστημα συνυπολογισμού διαφορετικό και ευνοϊκότερο από αυτό του άρθρου 67. Έτσι, κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), ο μισθωτός εργαζόμενος λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας του κράτους της κατοικίας του « σαν να είχε ασκήσει εκεί την τελευταία του απασχόληση ». Ο κανόνας αυτός συνυπολογισμού δείχνει ότι, αναμφίβολα, λαμβάνονται υπόψη μόνον οι διατάξεις της νομοθεσίας του αρμοδίου κράτους μέλους [17] *και* ότι, προκειμένου να προσδιορισθούν τα δικαιώματα για την καταβολή παροχών, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η απασχόληση που ασκήθηκε στο άλλο κράτος μέλος (με άλλα λόγια η « τελευταία απασχόληση ») *σαν να* είχε ασκηθεί στο κράτος μέλος της κατοικίας [18].

14. Στη συνέχεια θα αναφερθώ στην περίπτωση κατά την οποία το παραπέμπον δικαστήριο θα εφήρμοζε το άρθρο 67, παράγραφος 1. Η διάταξη αυτή πρέπει να εφαρμόζεται στο κράτος μέλος « η νομοθεσία του οποίου εξαρτά την ... δικαιώματος παροχών από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως ». Στο εν λόγω κράτος μέλος, ο αρμόδιος φορέας πρέπει να λαμβάνει υπόψη

« τις περιόδους ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό την ιδιότητα του μισθωτού υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, ως να επρόκειτο για περιόδους ασφαλίσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει ο φορέας αυτός, υπό τον όρο πάντως ότι οι περίοδοι απασχολήσεως θα είχαν θεωρηθεί ως περίοδοι ασφαλίσεως, αν είχαν πραγματοποιηθεί υπό τη νομοθεσία αυτήν. »

16 — Το απόσπασμα αυτό προέρχεται από τη σκέψη 6 της αποφάσεως της 15ης Μαρτίου 1978, που αναφέρει το BNAB, στην υπόθεση 126/77, Frangiamore (Rec. 1978, σ. 725).

17 — Γεγονός που σημαίνει, όπως ήδη ανέφερα (στο σημείο 10), ότι τα χαρακτηριστικά και το περιεχόμενο του συστήματος ασφαλίσεως του κράτους μέλους της τελευταίας απασχολήσεως στερούνται σημασίας.

18 — Σχετικά με την εφαρμογή του κανόνα αυτού, βλέπε, μεταξύ άλλων, την προαναφερθείσα απόφαση Mouthaan, σκέψεις 12 έως 15.

Από το δεύτερο ερώτημα του Centrale Raad van Beroep προκύπτει ότι το εν λόγω δικαστήριο αρκείται στον όρο που τίθεται στο τέλος της διατάξεως αυτής (« υπό τον όρο πάντως ότι ... »). Για το λόγο αυτόν φαίνεται να εμφανίζεται η ίδια κατάσταση με αυτήν που απαντά στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 67, παράγραφος 2: οι περίοδοι απασχολήσεως που έχουν πραγματοποιηθεί στο άλλο κράτος μέλος πρέπει να θεωρούνται ως περίοδοι ασφαλίσεως που έχουν πραγματοποιηθεί υπό τη νομοθεσία την οποία εφαρμόζει ο αρμόδιος φορέας. Το κείμενο του άρθρου 67 και ο κανόνας του άρθρου 71 δεν επιτρέπουν, ούτε στην περίπτωση αυτή, να επιβάλλεται ως προϋπόθεση το να θεωρούνται, κατά τη νομοθεσία του άλλου κράτους μέλους, οι περίοδοι απασχολήσεως ως περίοδοι ασφαλίσεως για τον κλάδο κοινωνικής ασφαλίσεως που αφορά την ανεργία.

Συμπέρασμα

15. Με βάση τα επιχειρήματα που ανέπτυξα ανωτέρω, προτείνω να δοθούν στα ερωτήματα που υπέβαλε το Centrale Raad van Beroep της Utrecht οι ακόλουθες απαντήσεις:

« 1) Το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 έχει την έννοια ότι παρέχεται δυνατότητα επιλογής μεταξύ των συστημάτων παροχών *τόσο* στα πρόσωπα τα οποία, κατά το χρόνο ασκήσεως της τελευταίας τους απασχολήσεως, έχουν ήδη την ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου υπό το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του κράτους μέλους της κατοικίας τους [ιδιότητα τα στοιχεία της οποίας στην περίπτωση αυτή πρέπει να προσδιορίζονται βάσει του κανόνα του άρθρου 1, στοιχείο α), του εν λόγω κανονισμού, εφαρμοζομένου εν αναφορά προς το κράτος μέλος της κατοικίας] και τα οποία, κατά το διάστημα της τελευταίας απασχολήσεώς τους, διατήρησαν την ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου [ιδιότητα τα στοιχεία της οποίας στην περίπτωση αυτή πρέπει να προσδιορίζονται βάσει του κανόνα του άρθρου 1, στοιχείο α), του εν λόγω κανονισμού, εφαρμοζομένου εν αναφορά προς το κράτος μέλος της τελευταίας απασχολήσεως] *όσο και* στα πρόσωπα επίσης τα οποία αποκτούν την ιδιότητα του μισθωτού εργαζομένου συνεπεία της τελευταίας τους απασχολήσεως [οπότε τα στοιχεία της ιδιότητας αυτής πρέπει να προσδιορίζονται βάσει του κανόνα του άρθρου 1, στοιχείο α), του εν λόγω κανονισμού, εφαρμοζομένου εν αναφορά προς το κράτος μέλος της τελευταίας απασχολήσεως]· περαιτέρω, δεν απαιτείται ο εν λόγω εργαζόμενος, στην περίπτωση που επιλέγει τις διατάξεις της νομοθεσίας του κράτους μέλους της κατοικίας, να έχει ασφαλισθεί κατά του κινδύνου της ανεργίας στο κράτος μέλος της τελευταίας του απασχολήσεως.

2) Το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ii), του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 έχει την έννοια ότι ο φορέας του κράτους της κατοικίας του εργαζομένου προβαίνει στον καθορισμό των δικαιωμάτων του για την καταβολή παροχών σαν να είχε ασκήσει ο εν λόγω εργαζόμενος την τελευταία του απασχόληση στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους· δεν απαιτείται, στην περίπτωση αυτή, να αναγνωρίζεται η περίοδος αυτή απασχολήσεως ως περίοδος ασφαλίσεως για τον ίδιο κλάδο κοινωνικής ασφαλίσεως από τη νομοθεσία του κράτους μέλους όπου όντως ασκήθηκε η εν λόγω απασχόληση. »